

Координація гуманітарної діяльності

та

кластерний підхід:

стислий посібник для локальних і
загальнонаціональних організацій

Цей посібник було розроблено з метою надання допомоги в розумінні того, що таке кластерний підхід до гуманітарної діяльності. У ньому міститься огляд його суті та опис причин, через які вашій організації варто його застосовувати.

Цей посібник було підготовлено організацією «Перекладачі без кордонів» (Translators without Borders) у співпраці з Робочою групою по локалізації глобального освітнього кластера, за фінансової підтримки “Врятувати дітей” (Save the Children). На веб-сайті Глобального освітнього кластера (Global Education Cluster) можна отримати редаговану версію цього посібника, яку можна адаптувати до свого контексту.

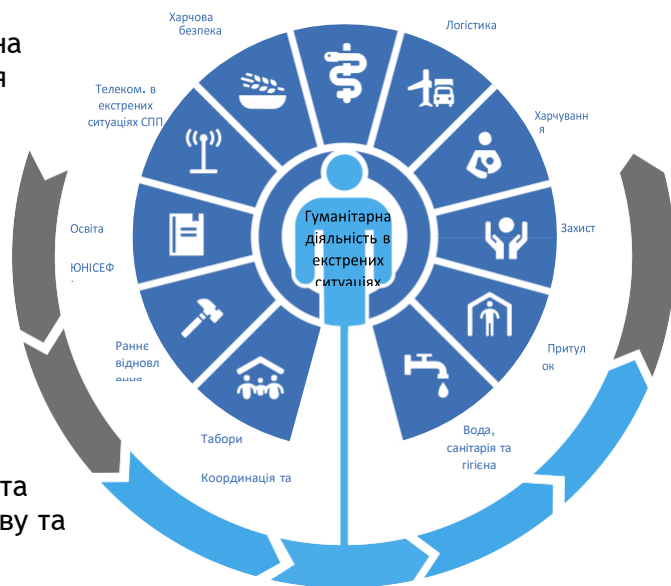
Що таке “кластерний підхід”?

Це комплекс структур, процесів, принципів і зобов’язань для координації гуманітарної діяльності, коли національні урядові органи звертаються за наданням міжнародної підтримки. Він спрямований на забезпечення більшого ступеня організованості гуманітарної спільноти та підвищення її підзвітності перед людьми, які постраждали від кризи.

Що таке “кластери”?

Кластери - це добровільні групи гуманітарних організацій, які діють у конкретних технічних секторах гуманітарної діяльності, що показані у вигляді темно-синіх сегментів на діаграмі.

До складу кластера можуть входити НУО, агенції ООН, Рух Червоного Хреста/Червоного Півмісяця та державні органи, що залучені до гуманітарної діяльності. Вони координують дії на забезпечення найефективніших результатів для людей, постраждалих від кризи, протягом усіх етапів, як показано стрілками на діаграмі. Кластери дають можливість просувати спільну стратегію та передові практичні методи, усувають дублювання, заповнюють прогалини та забезпечують інформаційний обмін. Вони сприяють створенню національного потенціалу підготовки до надзвичайних ситуацій і здійснюють адвокаційну діяльність на підвищення ефективності та підзвітності гуманітарної діяльності. Усі кластери відповідають за дотримання принципів захисту та запобігання сексуальній експлуатації, насильству та домаганням.

На глобальному рівні існує 11 кластерів. У відповідь на конкретну надзвичайну ситуацію можуть бути задіяні одні й ті ж кластери на національному рівні, а іноді – також і на субнаціональному. На чолі кожного глобального кластера стоїть одне або два агентства Організації Об'єднаних Націй, або ж агентство Організації Об'єднаних Націй і міжнародна неурядова організація. Як правило, кластери на рівні країни спільно очолюються агентством ООН та неурядовою організацією. Керівники кластера повинні бути готові надавати послуги постраждалим у тих ситуаціях, коли інші організації зробити цього не в змозі.

Освітній кластер спільно очолюють ЮНІСЕФ і Save the Children на глобальному рівні. Стратегічна консультативна група, до складу якої входять локальні та загальнонаціональні організації, визначає вхідну інформацію стосовно пріоритетних питань. Як правило, освітні кластери на рівні країни спільно очолюють ЮНІСЕФ та Save the Children, хоча на його чолі може бути й інша неурядова організація.

Чому моїй організації варто долучитися до кластерної системи?

Незважаючи на певні практичні обмеження, кластерна система може дати змогу вашій організації ефективніше обслуговувати постраждалих людей шляхом:

- Посилення впливу, помітності та розуміння процедур
- Можливостей для залучення фінансування
- Отримання доступу до технічного керівництва та підтримки
- Отримання доступу до інформації про те, що роблять інші, та про будь-які прогалини
- Отримання можливостей для партнерства з іншими організаціями

Чи може моя організація посилити свою впливовість, якщо приєднається до кластера?

Одній окремій організації може бути непросто впливати на політику Організації Об'єднаних Націй, донорів і національних органів влади. Наприклад, вам може видаватися, що домовленості про партнерство з Організацією Об'єднаних Націй не є чіткими, що вимоги

донорів стосовно пропозицій фінансування є занадто обмежувачими, або що національні органи влади необгрунтовано блокують гуманітарний доступ.

Співпрацюючи з іншими зацікавленими організаціями, ви матимете можливість ефективніше їх переконувати. Ви також можете підвищити помітність і впливовість своєї організації, беручи участь у спільній роботі кластера, вступивши до його технічних робочих груп або до стратегічної дорадчої групи, або шляхом спільного керівництва кластером.

Чи може моя організація отримати фінансування за допомогою кластера?

Кластери не надають кошти безпосередньо, але учасники кластера мають доступ до механізмів фінансування, що є недоступними для тих, хто не є учасником. Наприклад, зазвичай ви можете подати заявку лише на [грант об'єднаного фонду в країні](#), якщо ви є учасником кластера. Розповсюдження інформації про потреби програми у відповідному кластері може поставити донорів до відома про основні недоліки у фінансуванні. Донори також часто очікують, що організації, яким вони надають фінансування, показуватимуть, що їхні проекти відповідають кластерним стратегіям.

Кластери сприяють прийняттю рішень про розподіл загальних фондів у країні, де об'єднано фінансові внески від кількох донорів. Координаційний орган ООН з гуманітарної допомоги – УКГП – виділяє такі кошти на багато різних проектів на рівні країни. У кластерах також розробляються цілі, заходи та відповідні бюджети для своїх спеціалізованих секторів у рамках [Планів гуманітарного реагування](#). Донори звертаються до них при визначенні пріоритетів у фінансуванні.

Чи може моя організація отримати доступ до технічної підтримки, якщо приєднається до кластера?

Поради стосовно технічних питань, які для вас є новими, можуть надати координатори та учасники кластера. Ви можете робити те ж саме для інших учасників. Певні кластери також мають віддалені служби підтримки, які надають відповіді на запитання учасників, а інші надсилають спеціаліста з технічної підтримки у тих випадках, коли національний кластер визначає таку потребу.

[Довідкова служба Глобального освітнього кластера](#) може надавати відповіді на запитання та інші запити щодо підтримки з питань технічної координації та управління інформацією. Зокрема, це передбачає обмін відповідними ресурсами, засобами та керівними вказівками, або перенаправлення запиту до експерта для надання подальшої допомоги. До служби підтримки можна звертатися за допомогою [електронної пошти](#) або Skype (help.edcluster). Довідкова служба відповідає на запити арабською, англійською, французькою та іспанською мовами.

Багато технічних інструкцій для окремих секторів також розміщені в Інтернеті, і для їх завантаження не обов'язково бути учасником кластера. Наприклад, "[Довідник 'Сфера'](#)", який викладено більш ніж 35 мовами, містить мінімальні гуманітарні стандарти стосовно водозабезпечення, санітарії та гігієни, продовольчої безпеки та харчування, житла та поселення, а також питань охорони здоров'я.

[Мінімальні освітні стандарти INEE: готовність, реагування, відновлення](#) забезпечують основу для ефективного реагування у сфері освіти. З подальшими рекомендованими технічними

вказівками для організацій, які впроваджують освітні програми, можна ознайомитися на веб-сайті [INEE](#) та в [бібліотеці](#) Глобального освітнього кластера.

Яку інформацію можна отримати від кластера?

У кластерах створюються інструменти управління інформацією, такі як «4Ws», які відображають, хто що робить, коли і де. Вони можуть сприяти вашій організації у прийнятті більш обґрунтованих рішень про те, які програми проводити та де. Кластери також відповідають за підготовку оцінок потреб та аналізу недоліків як основи для пріоритетів у фінансуванні та стратегій реагування. Поширюючи інформацію, засновану на експертних знаннях і досвіді своєї організації, ви можете допомогти знайти рішення ширшого кола проблем, підвищити загальний рівень якості та підзвітності реагування.

Чи можу я розширити свої партнерські відносини, вступивши до кластера?

Ви можете розбудовувати відносини з провідними агенціями у кластері та з іншими учасниками кластера, а також із національними органами влади. Це дасть вам можливість обмінюватися інформацією з організаціями-однорумцями, чий досвід може доповнювати ваш. Завдяки міцним стосункам також можуть з'являтися можливості для отримання спільного фінансування та партнерства з адвокації як із міжнародними, так і національними організаціями. Важливість рівності та прозорості в цих відносинах підкреслюються у загальноприйнятих «Принципах партнерства».

Що означає бути учасником кластера?

Чітко зафіксованих критеріїв членства або процесів подачі заявки на вступ до кластера не існує, але варто враховувати певні фактори.

- Виділення часу для постійної залученості: здатність відвідувати регулярні зустрічі, брати активну участь у розробці стратегії, поширювати актуальну та своєчасну інформацію на зустрічах та за допомогою таких інструментів, як 4Ws; за необхідності пропонувати технічні знання та досвід; за необхідності брати на себе спільне керівництво; привертати увагу до адвокаційних пріоритетів.
- Актуальність вашої роботи: реалізація програми повинна стосуватися одного або кількох секторів
- Мінімальні зобов'язання: ваша організація повинна
 - Стверджувати [гуманітарні принципи](#) гуманності, нейтралітету, неупередженості та незалежності
 - Брати на себе конкретні зобов'язання щодо керівних принципів для кластерів та [запровадження захисту як основного компонента всіх програм](#), зокрема, дотримання принципів недискримінації та «не зашкодь»
 - Бути готовою до участі в заходах, які конкретно посилюють підзвітність перед постраждалими людьми, відповідно до [Зобов'язань щодо відповідальності перед постраждалими групами населення](#) та [Шести основних принципів, які стосуються сексуальної експлуатації та насильства](#).

Проведення кластерних нарад і публікація документів, як правило, здійснюється основною офіційною мовою країни або міжнародними мовами, такими як англійська та французька. Мінімальні зобов'язання щодо координації роботи кластерів передбачають забезпечення усного перекладу відповідною мовою (включаючи мову жестів), для надання можливості участі всім партнерам у кластері, включно з локальними організаціями. На жаль, це поки що

не стало стандартною практикою, але деякі кластери в різних контекстах докладають зусиль для цього.

Яким чином моя організація може приєднатися до кластерної системи?

- Визначте, який кластер (кластери) є найактуальнішим(и) для вашої роботи. З переліком активних кластерів і сферами їхньої відповідальності можна ознайомитися на веб-сайтах humanitarianresponse.info або reliefweb.int. У деяких випадках таку інформацію можна знайти також на веб-сайті відповідної державної установи у вашій країні.
- З'ясуйте стратегічні пріоритети для цих кластерів у своїй країні та визначте, які з них є найактуальнішими для вашої програмної діяльності: це дасть вам змогу визначити пріоритети обговорень, у яких ви берете участь. Стратегічний документ має знаходитися на веб-сайтах, зазначених вище. Основні положення стратегії також будуть опубліковані в складі Плану гуманітарного реагування для вашої країни, і також викладені на цих веб-сайтах.
- Визначте одного або кількох керівних співробітників вашої організації, що мають відповідні технічні знання для послідовної роботи з цими кластерами.
- На вищевказаних веб-сайтах знайдіть координаторів відповідних кластерів у своїй країні. Вони діють від імені кластера, не лише свого агентства, тому вони повинні мати можливість давати неупереджені поради щодо того, як усе працює. Співробітники УКГП також можуть надати додаткові пояснення про кластерну систему у вашій країні.

Які ще структури входять до кластерної системи?

В ході всякої гуманітарної діяльності кластери співпрацюють у рамках міжкластерної координаційної групи під головуванням УКГП. Керівники УКГП та інших оперативних агенцій ООН, представники місцевих, національних та міжнародних неурядових організацій, а також Руху Червоного Хреста/Червоного Півмісяця також проводять зустрічі в рамках Гуманітарної команди країни, в ході яких проводяться обговорення стратегії гуманітарного реагування. Гуманітарну команду в країні очолює Гуманітарний координатор. Головні агенції кластера піднімають питання та проблеми, пов'язані з конкретними сферами діяльності кластера, перед Гуманітарною командою країни. До деяких Гуманітарних команд у країнах входять також представники національних урядів і донорів.

Гуманітарні команди та їхні члени можуть виносити питання, підняті національними кластерами, на глобальний рівень для обговорення в Міжвідомчому постійному комітеті. Цей комітет очолює Координатор екстреної допомоги; до його складу входять керівники оперативних агентств ООН, МФЧХ, МКЧХ та представники глобального консорціуму НУО.

Окрім кластерів, існують також ініціативи щодо координації міжсекторної гуманітарної діяльності та послуг. Наприклад, члени Робочої групи з комунікації та залучення громад можуть співпрацювати над підвищенням підзвітності та залученості постраждалих людей.

Поза кластерною системою, НУО часто здійснюють координацію, обмінюються інформацією та виступають на національних або субнаціональних форумах НУО.

Ці форуми, керовані учасниками, колективно узгоджують свої повноваження та критерії членства. Вони можуть бути корисною мережею підтримки у випадках, коли, на думку НУО, кластерна система не вирішує їхніх проблем. Підтримку НУО у взаємодії з міжнародною

гуманітарною системою надає ряд глобальних консорціумів НУО. Серед них можна назвати MPBA, InterAction, Керівний комітет з гуманітарного реагування та мережа NEAR.

На діаграмі, наведеній нижче, показано основні координаційні структури, з якими НУО можуть співпрацювати на різних рівнях.

Структури глобального рівня	<ul style="list-style-type: none"> • Міжвідомчий постійний комітет • Глобальні кластери • Глобальні консорціуми НУО
Структури рівня країни	<ul style="list-style-type: none"> • Гуманітарні команди країни • Міжкластерна координаційна група • Кластери • Форуми НУО
НУО	

Чи є кластерна система придатною при всіх гуманітарних кризах?

Оскільки гуманітарні кризи різняться за своїми масштабами і складністю, координація повинна пристосовуватися до ситуації і може змінюватися в ході реагування. Кластерна система застосовується, коли національний уряд не має достатніх можливостей до координації гуманітарного реагування та запрошує Організацію Об'єднаних Націй до управління координацією. В інших контекстах таку діяльність очолюють національні та місцеві органи влади, а агентства Організації Об'єднаних Націй виступають у ролі співкерівників; у таких випадках координаційні групи зазвичай називають «секторами», а не кластерами. Сектори, як правило, не отримують ресурсів і підтримки такого ж рівня, як кластери. У контексті біженців агенція ООН у справах біженців – УВКБ ООН – координує гуманітарну діяльність і створює галузеві групи, на чолі яких можуть стояти, або якими можуть спільно керувати державні органи приймаючої країни, НУО та інші гуманітарні організації. У контексті змішаної міграції координаційну роль може брати на себе МОМ – агентство ООН у сфері міграції. У змішаних умовах, де до числа постраждалих входять біженці, мігранти, внутрішньо переміщені особи та інші групи, кластери можуть співіснувати з координацією біженців або міграції. Хоча механізми впровадження координації можуть бути різними, багато принципів, висвітлених у цьому посібнику, стосуються всіх.

Що ще мені варто знати?

- Inter-Agency Standing Committee, [Reference Module for Cluster Coordination at Country Level](#) (2015). (Міжвідомчий постійний комітет, довідковий модуль для координації кластерів на рівні країни (2015). У цьому документі міститься детальне пояснення кластерної системи, що може слугувати довідником для практичних працівників у гуманітарній сфері.
- UNHCR, [Refugee Coordination Model](#). (УВКБ ООН, модель координації біженців). На цій веб-сторінці пояснюється модель координації реагування на біженців УВКБ ООН та її зв'язок із ширшими структурами координації гуманітарних питань і з кластерною системою.
- UNHCR-OSHA, [Joint Note on Mixed Situations: coordination in practice](#) (2014). (УВКБ-УКГП, Спільна консультативна довідка щодо змішаних ситуацій: координація на практиці (2014). У цьому документі детально описано розподіл обов'язків між Представником УВКБ ООН та ГК, коли виникає складна надзвичайна ситуація, для якої входять аспекти, пов'язані з біженцями.
- Global Protection Cluster, [Protection Mainstreaming](#). (Глобальний кластер захисту, Впровадження питань захисту до основної діяльності). На цій веб-сторінці пояснюється, яким чином необхідно впроваджувати принципи захисту, а також містяться посилання на різні ресурси, що стосуються захисту.

- ICVA, [Principles of Partnership: A Statement of Commitment](#). (MPBA, Принципи партнерства: Заява про відданість зобов'язанням). На цій веб-сторінці розміщено різноманітні ресурси, включаючи переклади основного документа Принципів партнерства.

Інші інформаційні сайти

- ICVA, [Online learning stream on humanitarian coordination](#) (MPBA, навчальне онлайнове потокове відео з питань гуманітарної координації)
- ICVA, [Online learning stream on humanitarian financing](#) (MPBA, навчальне онлайнове потокове відео з питань фінансування гуманітарної діяльності)
- Humanitarian Leadership Academy, [online courses on the foundations of humanitarian response](#) (Академія гуманітарного лідерства, онлайн-курси з основ гуманітарного реагування)
- All In Diary (AID), [series of one-page briefings on different aspects of the humanitarian sector](#) (серія односторінкових брифінгів з різних аспектів гуманітарного сектора)
- Building Back Better, [online course based on interactive scenarios and including an introduction to Sphere principles and standards](#) (онлайн-курс, заснований на інтерактивних сценаріях, до якого входять основи принципів і стандартів довідника "Sphere").
- DisasterReady.org, [more than 600 training resources covering core topics for the humanitarian sector](#) (понад 600 навчальних ресурсів, що охоплюють основні теми для гуманітарного сектора)
- UNICEF, [Global Education Cluster core coordination training](#) (ЮНІСЕФ, основний координаційний тренінг Глобального освітнього кластера)

Додаткову інформацію з питань координації освітнього кластера можна отримати, звернувшись до [довідкової служби](#) Глобального освітнього кластера або надіславши електронне повідомлення на ім'я Кемалья Альп Тайлана, спеціаліста з локалізації, за електронною адресою: http://kemal.alptaylan@savethechildren.org/.

Основні аббревіатури у сфері координації

3W / 4W	3W / 4W -	База даних про те, хто, що, де і коли робить
AAP	ППГН -	Підзвітність перед постраждалими групами населення
AoR	СВ -	Сфера відповідальності
CAP	ПСЗ -	Процес спільного заклику
CBPF	ОФК -	Об'єднаний фонд у країні
CCRM	ДМКК -	Довідковий модуль координації кластерів
CERF	ЦФРНС -	Центральний фонд реагування на надзвичайні ситуації
CLA	КАК -	Керівна агенція кластера
ERC	КЕД -	Координатор екстреної допомоги
ERP	ГНС -	Готовність до надзвичайних ситуацій
GCCU	ГПКК -	Глобальний підрозділ координації кластерів
GCLA	ГКАК -	Глобальна керівна агенція кластерів
GEC	ГОК -	Глобальний освітній кластер
GHP	ГГП -	Глобальна гуманітарна платформа
GPC	ГКЗ -	Глобальний кластер захисту
HC	ГК -	Гуманітарний координатор
HCT	ГКК -	Гуманітарна команда країни
HNO	ОГП -	Огляд гуманітарних потреб
HPC	ЦГП -	Цикл гуманітарної програми
HRP	ПГР -	План гуманітарного реагування
IASC	МВПК -	Міжвідомчий постійний комітет
ICVA	MPBA -	Міжнародна рада волонтерських агенцій
ICCG / ISCG	МККГ/МГКГ -	Міжкластерна або Міжгалузева координаційна група
IM	УІ -	Управління інформацією
IMO	СУІ -	Співробітник з управління інформацією
INGO	МНУО -	Міжнародна НУО
MIRA	БПШО -	Багатосекторна первинна швидка оцінка
MSNA	БСОП -	Багатосекторна оцінка потреб

NDMA	НАЛНСЛ -	Національне агентство з ліквідації наслідків стихійних лих
NGO	НУО -	Неурядова організація
OCHA	УКГП -	Управління з координації гуманітарних питань
POLR	ПОВ -	Постачальник останніх варіантів
SAG	СКГ -	Стратегічна консультативна група
Sitrep	СЗ -	Ситуаційний звіт
SOP	СОП -	Стандартна операційна процедура
TEG	ТЕГ -	Тематична експертна група
ToR	ТЗ -	Технічне завдання
TWG / TWiG	ТРГ -	Технічна робоча група
UNHCR	УВКБ ООН -	Управління Верховного комісара ООН у справах біженців
UNICEF	ЮНІСЕФ -	Дитячий фонд ООН